



International Symposium On Social Sciences

ASOS CONGRESS BİLDİRİ KİTABI

ASOS CONGRESS CONFERENCE PROCEEDINGS





International Symposium On Social Sciences

ASOS CONGRESS BİLDİRİ KİTABI

ASOS CONGRESS CONFERENCE PROCEEDINGS

Kapak Tasarım

Bülent POLAT

ISBN: 978-605-82968-0-0

Yayıncı Sertifika No: 34068

Asos Yayınları

Çaydaçıra Mah. Hacı Ömer Bilginoğlu Cad.

No: 67/Z-4 Elazığ





**I.ULUSLARARASI
SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
13-14-15 EKİM 2016**

**I. INTERNATIONAL
SYMPOSIUM ON SOCIAL SCIENCE
13-14-15 OCTOBER 2016**

**ASOS CONGRESS BİLDİRİ KİTABI
ASOS CONGRESS CONFERENCE PROCEEDINGS**

ELAZIĞ / 2016

2000'Lİ YILLARDA YEREL DEMOKRASİ VE YEREL YÖNETİMLERDE DEMOKRATİK UYGULAMALAR

Yrd. Doç. Dr. Tahsin GÜLER

Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Arş. Gör. Sinem ŞAHNAGİL

Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi

Arş. Gör. Hazan GÜLER

Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Özet

Geleneksel yönetim anlayışında meydana gelen dönüşümlerle birlikte merkeziyetçi ve değişime kapalı örgüt yapıları 2000'li yıllarla birlikte yerini yerel yönetimler ve demokrasi ilişkisinin yoğunlaştığı yeni yapılara bırakmıştır. Bu süreçte demokrasinin yerleşmesi ve gelişmesini sağlayacak temel ilkelerinin gerçekleşmesini sağlayan yerel yönetimlerin, bu işlevi çeşitli kurum ve uygulamalar vasıtasıyla hayata geçirdiği görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında; halkın karar süreçlerine katılımı ve demokratik değerlerin yerel düzeyde sağlaması anlamına gelen yerel demokrasi kavramının, yerel yönetimlerdeki pratiklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Kent konseyleri, e-belediye uygulamaları gibi pratikler, yerel yönetimler ve demokrasi ilişkisinin gelişmesine önemli katkılar sunmuştur. Ancak yapılan çalışmaların, yerel demokrasi bağlamında yeterli işlevselliği kazanamadığı görülmektedir. Bu doğrultuda bahsi geçen uygulamaların daha demokratik hale getirilmesi ve verimliliğinin artırılması yönünde çeşitli öneriler getirilecektir. Bu amaçlar doğrultusunda yöntem olarak, literatür taraması ile çalışmanın temelini oluşturan kavramlar açıklanmış, yapılan etkinlikler değerlendirilmiş ve konuyla ilgili mevcut durum tespit edilerek gerçekleştirilmiş çalışmalara ilaveten yapılması önerilen hususlar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetim, demokrasi, yerel demokrasi.

Abstract

In 2000s with the transformation in the understanding of conventional authority, organizational structures that are centrist and unwilling to change, has given way to new structures in which the relationship between local administrations and democracy increase. Within this period, it has come out that the local administration which carries the basic principles for the improvement and establishment of democracy, makes this mission real through some institutions and practices.

This study aims to analyze the practices of the concept of local democracy, which means the participation of people in decision processes and the provision of

democratic values within the local level. City councils, e-city (e-municipality) applications have contributed a lot to the improvement of the relation between local administration and democracy. However, it has been realized that these practices cannot gain sufficient functionality in the context of local democracy. So this study will make some proposals as to increase the productivity and to make those practices more democratic. As the method of the study; thanks to literature search the main concepts have been explained, the practices have been evaluated and lastly, after the determination of the current situation, new proposals in addition to completed projects have been asserted.

Keywords: Local administration, democracy, local democracy.

Giriş

Geleneksel yönetim anlayışında meydana gelen dönüşümlerle birlikte merkeziyetçi ve değişime kapalı örgüt yapıları yerini daha şeffaf, kalite ve verimlilik odaklı, değişime açık olma gibi özellikler taşıyan yönetim modellerine bırakma eğilimine girmiştir. Söz konusu süreç 2000’li yıllarla birlikte yerel yönetimler ve demokrasi ilişkisinin yoğunlaştığı yeni yapıların hızla önem kazandığı ve hayata geçirildiği bir dönemi beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda yerel yönetimler, halkın müşterek ihtiyaçlarını karşılayan ve halka en yakın birimler olarak demokrasi geleneğinin uygulamaya geçirilebileceği en uygun yapılar olarak kabul edilmektedir. Demokrasi ilkeleri üzerinde inşa edilen bir yerel yönetim kültürünün, etkili ve verimli hizmet üretimi sağlanması noktasında önemli bir gereklilik olduğu savunulmaktadır. Böyle bir yapının gerçekleşmesi ile yerel düzeyde sağlanan demokratik işleyiş, ulusal düzeyde sağlanmaya çalışılan demokratik yapıya ciddi katkılar sağlayacaktır.

1389

Halkın katılım, seçim, temsil, hesap verebilirlik gibi demokrasi ilkelerini benimsemesi ve bu konuda bilinç kazanması yerel yönetimler eliyle daha kolay gerçekleştirilen bir süreçtir. Bu kapsamda yerel demokrasi ilkelerini yerel halk ile buluşturmada çeşitli mekanizmalardan yararlanılmaktadır. Kent konseyleri, e-belediye uygulamaları, halk kurultayları gibi pratiklerle yerel demokrasi ilkeleri hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Çalışma kapsamında; halkın karar süreçlerine katılımı ve demokratik değerlerin yerel düzeyde sağlanması anlamına gelen yerel demokrasi kavramının, yerel yönetimlerdeki pratiklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda öncelikle yerel yönetimler ve demokrasi kavramları genel özellikleriyle incelenecek, sonrasında yerel yönetimler ve demokrasi arasındaki ilişki, yerel demokrasi ilkeleri çerçevesinde değerlendirilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise demokrasi kavramının yerel yönetimlerde yansıması olan uygulama örnekleri açıklanarak yerel demokrasi noktasında ne derece işlevsel oldukları tartışılmaya çalışılacaktır. Bu doğrultuda bahsi geçen uygulamaların daha demokratik hale getirilmesi ve verimliliğinin artırılması yönünde çeşitli öneriler getirilecektir.

1. YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASİ İLİŞKİSİNİN KAVRAMSAL AÇIDAN İNCELENMESİ

1.1. Yerel Yönetimler ve Demokrasi

En genel ifadeyle halkın kendi kendisini yönetmesi olarak bilinen demokrasi kavramı Eski Yunan’a dayanan geçmişiyile (demokratia), siyaset tarihinde kritik bir önem taşımaktadır. Geçmişten günümüze farklı yaklaşımlarla eklemlenerek yeni

anlamlar kazanan demokrasi, halkın direkt katılımıyla gerçekleşen doğrudan demokrasi formundan, temsilcilerin belirlenerek iradenin devredildiği temsili demokrasi modeline uzanmaktadır (Görün, 2006: 160). Günümüzde demokrasi denildiğinde en yaygın biçimiyle temsili demokrasi şekli ifade edilir.

Bunda doğrudan demokrasinin devam ettirilmesini engelleyen; artan nüfus, genişleyen sınırlar, eşitlik ilkesinin teminatı gibi unsurlar etkili olmuştur.

Demokrasiyi ideal bir siyaset formu için vazgeçilmez kılan; bireysel özgürlük, haklarda eşitlik, halkın yönetenler üzerindeki üstünlüğü, toplumsal refah ve adaletin sağlanması gibi değerler olmuştur (Pustu, 2005: 122). Demokrasiyi çağımızın vazgeçilmez yönetim biçimi yapan bir diğer unsur da, toplumdaki farklı renkleri siyasal hayata dâhil etmedeki etkinliğidir. Yönetenlerin halk tarafından belirlendiği ve kararların doğrudan halk ya da temsilciler tarafından alındığı; alınan kararların ise toplumun bütününe yönelik olduğu bu yönetim şeklinde, eşitlik ve özgürlük ilkeleri esastır. Söz konusu ilkelerin eksik olması halinde demokrasinin varlığı da tehlikeye düşer.

Demokrasinin temelinde yatan eşitlik ve özgürlük esaslarıyla, onun yerel yönetimlerle sıkı bir ilişki içinde olduğu da anlaşılabilir. Demokrasinin tarihsel kökeninde kent demokrasileri ile halkın eşit koşullarda doğrudan yönetime katılımı buna verilebilecek ilk örnek iken; günümüz temsili demokrasilerinde özgür iradeyle yönetme yetkisinin tabandan tavana ulaşmasını sağlayan yerel yönetimler bu ilişkiyi kuvvetlendirir.

Yerel yönetimler, halka demokrasi ilkelerine yönelik sorumluluk duygusu ve siyasal bilinç kazandırılması, dolayısıyla demokratik rejimin sağlıklı işlemesi noktasında yürütücü bir işlev görmektedir. Yerel düzeyde demokrasinin varlığının sağlanması ise ulusal düzeyde demokrasinin gerçekleştirilmesi için hayati bir rol oynamaktadır (Görün, 2006: 160). Yerel yönetimler, 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde düzenlenmiştir. Kendilerine ait bir bütçeye ve personele sahip olan yerel yönetimler, belirli bir coğrafyada yaşayan halka, salt bir arada yaşamalarından dolayı kendilerini ilgilendiren çeşitli konularda hizmet sağlamak amacıyla kurulmuştur. Karar organları yerel halk tarafından seçilen yerel yönetimlerin görev ve yetkileri yasalar çerçevesinde belirlenmiştir (Parlak, 2011: 853). Yerel yönetimler, merkezi yönetime ait olan hiyerarşi dışında varlık gösteren, merkezi yönetim karşısında belirli ölçüler çerçevesinde bağımsızlık sahibi olan ve yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı kamu tüzel kişiliğine sahip birimlerdir. Merkezi hükümet tarafından genel idare politikası belirlenen yerel yönetimlerin kontrol işlevi, vesayet denetimi ile gerçekleştirilmektedir (Toprak, 2014: 33). Bu kapsamda yerel yönetimler, katılma, seçim ve temsil ilkelerinin tezahür ettiği birimler olarak insanların özgürlük çerçevesinin genişletilmesi ve kurumların demokratik yönetime dair yeteneklerinin artırılması konusunda birincil kuruluşlar olarak görülmektedir. Demokrasinin temel niteliklerini oluşturan söz konusu ilkelerin, kuruluşlarda varlığını sürdürebilme çabası demokrasi ve yerel yönetim ilişkisini önemli kılmaktadır (Görmez, 1989: 65).

Halk katılımının sağlanmasında elverişlilik, çoğunluk ilkesi, yönetenlerin danışma ve hesap vermeye yönelik seçmene karşı sorumluluğunun üst düzeyde olması gibi demokrasinin öncelikli ilkelerinin, özellikle 2000'li yıllar sonrasında ülke genelinde sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesinde önemli mekânlar olan yerel yönetimler, yerel demokrasinin bir nevi temelini oluşturmaktadır.

1.2. Yerel Demokrasi Kavramı

Genel anlamıyla yerel demokrasi kavramı, demokrasi kültürünün yerel yönetimler alanında hayata geçirilmesi ve devamlılığının sağlanmasıdır (Görmez, 1997: 68). Yerel yönetim sisteminin sahip olduğu demokratik işleyiş olan yerel demokrasi, karar süreçlerine halkın doğrudan veya temsilciler eliyle katılımı, demokrasi çerçevesindeki değerlerin yerel yönetimler alanında uygulanabilir hale getirilmesidir. Yerel demokrasi, halkın hayatına direkt olarak etki etmekle birlikte, gündemini gündelik hayatı önemli derecede oluşturan sorunlar belirlemektedir. Yine yerel demokrasi söz konusu sorunların masaya yatırılıp çözüme ulaştırıldığı veya karara bağlandığı bir uygulama alanıdır (Hill, 1974: 71). Yerel demokrasinin temelinde kapalı bir yerel siyasi süreçten ziyade açık ve şeffaf bir sürecin işleyişi yer almaktadır.

Yerel demokrasi kavramının hayata geçirilebilmesi adına bazı temel koşulların varlığı zorunludur. Öncelikle, karar verme sürecinde halk tarafından seçilmiş temsilcilerin aktif rol üstlenmesinin yanı sıra bu rol çerçevesinde seçmen ve kamuoyu karşısında sorumluluk ve duyarlılık geliştirmesi gerekmektedir. Yerel demokrasi için önemli bir nokta olan şeffaflık ışığında halkın yerel yönetim faaliyetleri konusunda bilgi sahibi olması ve kendilerini ilgilendiren çalışmalara yüksek seviyede katılım sağlamaları yine temel şartlardan bazılarını oluşturmaktadır (Kalabalık, 2005). Yerel halkın kararların oluşumu noktasında sağladığı katkının derecesinin fazlalığı kadar yerel demokrasi gelişmiş sayılmaktadır (Pustu, 2005: 131). Yerel yönetimlerin kaynak ve yetki bakımından donanımlı ve güçlü olması, yerel demokrasinin verimli bir şekilde işleyişini sağlamaktadır. Bu kapsamda yerel yönetimlerin özerk bir bütçeye sahip olması, kadrolarını ve personeline yönelik kriterleri kendisinin belirleyebilmesi, personelin geliştirilmesine yönelik eğitim, ödeme ve buna benzer konularda takdir yetkisine sahip olması demokratik nitelik kazanmasında etkilidir (Aykaç, 2003: 16).

1391

Yerel demokrasinin oluşturulması ve devamlılığı, yerel yönetimlerin geliştirilmesi yoluyla hazırlanacak olan yapı ile mümkündür. Yerel demokrasinin geliştirilmesi ve yerel demokrasiye işlevsellik kazandırılması, devletin ve sivil toplumun da içinde olduğu eş zamanlı bir demokratikleşme sürecini zorunlu kılmaktadır. Bu sürecin sivil toplum noktasında gerçekleşmesi, sivil toplumun kendisini oluşturan aktörlerin isteklerini karar alma mekanizmasına ne derece yansıttığı ile ilişkilidir. Bu yansıma aynı zamanda devletinde demokratikleşme sürecine girmesini sağlayacaktır (Pustu, 2005: 132). Yıldırım'a göre, yerel demokrasi, belirli bir yaşam alanı için alınan kararların söz konusu alanda yaşayanlarla karşılıklı etkileşim halinde alınmasıdır. Bu kapsamda yerel demokrasi hakkında bir fikir oluşturulabilmesi için, sivil toplum ve kamuoyunun katkısı, yerel topluluğun bilgiye erişim seviyesi ve yereldeki karar alma süreçleri çeşitli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım, 2002: 12).

Yöneten ile yönetilen arasındaki uzaklığın en aza indirildiği mekânlar olan yerel yönetimler tabandan tavana doğru şekil alan bir demokrasinin gerçekleşmesini sağlayan kurumlardır. Mekânsal ve toplumsal yakınlığın diğer bir deyişle yüz yüze ilişkilerin varlığı, seçim ve temsil gibi unsurlar, katılma ve denetim mekanizmalarına uygun ortam sağlayarak yerel yönetimlerin demokratik birimler olarak anılmasını sağlamaktadırlar (Çitçi, 1996: 5).

Bu kapsamda yerel demokrasi kavramında hayat bulan yerel yönetimler ve demokrasi arasındaki söz konusu ilişkiyi anlamlı bir zemine oturtabilmek için yerel demokrasinin olmazsa olmaz niteliklerini ve ilkelerini ortaya koymakta fayda vardır.

Demokratik bir yerel yönetim amaçlanıyorsa diğer bir deyişle yerel demokrasi olumlu bir değer olarak hayata geçirilmek isteniyorsa bunları oluşturan temel niteliklerin hangi tür özellikler taşıdığı bilinmelidir.

1.3. Yerel Demokrasinin İlkeleri

Demokrasinin günümüzde krizde olduğu düşünülürse; kavram üzerine yeni arayışlar, içinde bulunduğumuz yüzyıl kapsamında ortaya atılmakta ve kavramın geliştirilmesi adına birtakım başka siyasal mekanizmaların kullanımı sıklaştırılmaktadır. Bunun için 2000'lerde kendisine başvurulmuş en kritik alan, yerel yönetimler ve yerel yönetimi sağlayan kurumlar olmuştur. Yerel demokrasi konsepti de; klasik demokrasi anlayışının yeniden yorumlanması, demokrasinin denetlenebilir bir yapıya kavuşması, daha etkin ve şeffaf olması noktasında yerel yönetimleri araç haline getiren önemli bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Merkezîyetçi ulus-devlet örgütlenmesinin bir alt basamağı olmaktan ziyade, yerel yönetimlerin demokrasinin bizzat aktörü olmasını amaçlayan bu kavram, söz konusu alanlar arasındaki ilişkiyi güçlendirirken, hem yerel yönetimlere hem de demokrasiye işlevsellik kazandırmaktadır (Üskül, 1993: 336-342). Yerel demokrasi ilkeleri ise, yerel yönetimler ve demokrasiyi ortak paydada buluşturan unsurlar olarak ulusal demokrasinin gelişmesine katkı sunar

Yerel demokrasi, temelinde demokratik değerlerin yerel düzeyde sürdürüldüğü bir anlayışı temsil ettiğinden, demokrasinin ilkelerinden bağımsız düşünülemez. Demokrasi ilkelerinin en iyi uygulanma zemininin yerel yönetimlerde olduğu düşüncesi de bunu destekler niteliktedir (Pustu ve Yaylı, 2008: 134). Merkezi idareye karşı, ondan ayrı bir yönetim mercii olarak yerel yönetimler, demokrasinin ilk kullanım alanlarını oluşturur. Bilindiği üzere demokrasinin ortaya çıkış yeri olan Eski Yunan'da şehir devletleri yerel yönetim ağının da ilk yansımaları olarak kabul edilir. Sezer'in ifade ettiği üzere, yerel yönetim kurumları, yönetimin yerel düzeyde demokratikleşmesinde en önemli işlevsel organlardır (1996: 59). O halde bahsi geçen işlevselliği kuran yerel demokrasi ilkelerine göz atmak gerekirse;

- Yerel demokrasi, halkın karar alma süreçlerine katılımını amaçlar: Demokrasiyi tanımlarken, modern çağda yaygın olarak temsili demokrasinin varlığından söz etmiştik. Yerel demokrasi araçları ise halkın bizzat katılımını sağlayan organlar olmayı diğer yanda hedefler. Karar mercii halk tarafından seçimle belirlenmesi esasına ek olarak; yerel düzeyde oluşturulan kuruluşlarla, temsili demokrasisine karşı katılımcı bir toplum demokrasisi hedeflenir (Görmez, 1997: 22). Bu bağlamda, yerel demokrasi araçları kimi zaman doğrudan halk meclisleri, halkoyuna başvurma, referandum gibi yasal geçerliliği olan mekanizmaları; kimi zaman da resmi olmayarak sağlanan halk görüşüne başvurulması, imza kampanyaları gibi yolları içerir. Hepsini için ortak nokta; halk katılımında demokrasinin güçlenmesi, halkın yönetime erişiminin kolaylaştırılması ve yöneticileri denetleyebilmesidir. Demokrasinin tıkandığı noktada, halkın merkezi demokratik yollarla belirlediği yönetime ve seçtiği yöneticilere yabancılaşmasının da bu sayede yerel demokrasi ile önüne geçilir (Görmez, 1987: 134).

- Yerel demokrasi, yönetimin şeffaf ve denetlenebilir olması ile halkın erişiminin kolaylaşmasını amaçlar: Yukarıda ifade edilen şekliyle, halkın yönetime katılması esasında yönetenlerin bizzat seçmenler tarafından denetlenebilir olması ve yönetim ağının açıklığı ilkesini doğurur. Demokratik bir toplumun gücünü, halkın yöneticileri kontrol edebildiği ölçüde kazandığı kabul edilirse; bunun yerel

demokrasinin güçlendirilmesinde de son derece önemli olduğu anlaşılabilir (Görmez, 1987: 72). Demokraside seçilenlerin halk adına karar vermesi, halka hesap verilebilirliği gündeme getirir. Başka bir ifadeyle, halkın seçtiği kadrolar verilen bu yetkinin sorumluluğunu, halka karşı ispat yükü ile taşırlar (Yıldırım, 1993: 108). Halkın denetleme araçlarından ilki olarak ombudsmanlık (kamu/halk denetçiliği) örnek verilebilir. Yerel düzeyde düşünüldüğünde, ombudsmanlık, halkın yerel yönetimler hakkındaki şikâyetlerinin aktarılıp değerlendirildiği merciidir (Yıldırım: 1993: 128). Yerel yönetim ile halk arasındaki uyuşmazlığın bağlayıcı olmayan ancak yönetimi, hazırlanan raporlar vasıtasıyla yargı ağına taşıma ehliyetinden, halk denetlemesinde kritik bir aşamaya işaret eder. Referandum ise bir diğer önemli denetleme aracıdır. Halkın belirlediği yönetim makamlarınca alınan kararlar, uygulamaya konan düzenlemelerin ilgili maddeler halinde halkın onayına sunulması ve sonucuna göre yönetim mekanizmasının yön değiştirmesinin sağlanmasıdır (Yıldırım, 1993: 166). Referandumlar, seçilmiş yöneticilerin atmakta olduğu adımların doğrudan halk tarafından denetlenerek uygulanabilir hale gelmesini ya da gelmemesini sağladığı için yerel demokraside son derece önemlidir. Bu denetleme araçları aynı zamanda halkın yönetime ve yöneticilere ulaşmasının da göstergesidir.

• Yerel demokrasi, halkın temsilini en ideal düzeyde gerçekleştirmeyi hedefler: Demokrasinin özünde yatan çoğulculuk ilkesinin yerel demokrasi bağlamında önemi yadsınamaz. Bu noktada yerel düzlemde yöneticileri belirleyecek bir seçmen kitlesi ile kendilerini seçen halka karşı sorumlu ve genel çıkarı güdecek yöneticiler karşımıza çıkmaktadır. Temsil ilkesinin en kritik yanlarından birisi, halkı ortak paydada buluşturacak zemini hazırlamaktır. Söz konusu paydanın sağlanması hususunda Peter Richards, yerel temsilciler ile temsil edilenler arasındaki sosyolojik ve de fiziksel yakınlığın altını çizer. Bu yakınlığın merkezi yönetimden daha hassas olduğunu belirtirken, seçmen ile yönetici arasındaki ilişkinin kuvvetlenerek gerçek anlamda demokratik katılıma yol açacağı vurgulanır (aktaran Yaylı & Pustu, 2008: 143). Yerel siyasette seçmenlerin yöneticilerle kurduğu bu toplumsal ve fiziksel ağ, temsilin düzeyini merkezi siyasete oranla artırır.

• Yerel demokrasi, çağımız siyasal ve toplumsal yaşamının vazgeçilmez parçası olan sivil toplum kuruluşlarından yararlanır: Yerel demokrasinin çoğulculuk tesis etmede son yüzyılda etkisi gittikçe artan sivil toplum organlarına başvurduğu görülmektedir. Yerel yönetimlerin kaynağını artık yalnızca iktidar yönlendirmesinden değil, bizzat halk tarafından öncülük edilen sivil toplum faaliyetlerinden alması bunu açıklar. Yerel yönetimlerin bir bölgedeki insanların ihtiyaçlarını gidermenin ötesinde merkezi yönetim içinde üstlendiği sivil toplum anlayışını sürdürme rolü de söz konusu etkiyi yerel demokrasi açısından anlamamızı sağlar (Tekeli, 1993: 25).

Yerel demokrasinin yukarıda incelediğimiz temel ilkeleri, esas olarak birbirinden bağımsız düşünölemeyecek unsurlardır. Her biri bir diğeriyle sıkı ilişki içinde olan bu prensipler ışığında; yerel demokrasinin, merkezi demokrasiye bağlı olarak ulusal anlamda bütünlük sağlamak ve de merkezi demokrasiden bağımsız olarak bölgesel boyutta demokratik yönetim anlayışının - yerel halk nezdinde - yayılmasını sağlamak hedefinde olduğu anlaşılmaktadır. Kent konseyleri, halk meclisleri gibi yerel yönetim mekanizmalarının demokrasi bağlamında işlevsellik sergilediği görülebilir. Yerel yönetimlerde demokratik uygulamaları çoğaltmak da mümkündür.

2. BÖLÜM: DEMOKRASİNİN YEREL YÖNETİMLERDEKİ UYGULAMA ALANLARI

2.1. Katılım Boyutuyla Yerel Yönetimler

Yerel yönetimlerin varlık nedenleri arasındaki en önemli unsur olan demokrasi amacının gerçekleşmesi katılım olgusunun yerleşmesi ile doğru orantılıdır. Tekeli'ye göre yerel yönetimlerin varlık nedenleri arasında ilk sıralarda gelen bu olgu yerel yönetimler için yeterlilik ve başarı ölçütü olarak görülmektedir (Tekeli, 1983: 3). Yerel halka en yakın birimler olan yerel yönetimlerin, yönetim mekanizmalarının halk tarafından seçiliyor olması, bu birimleri demokratik katılıma en uygun yönetimler haline getirmektedir (Keleş, 2000: 55). Katılma hakkının yerel düzeyde geliştirilmesi, kurumsal bir hale getirilmesi öncelikle çoğulcu demokrasi düzeninin bir gereği olarak görülmektedir. Yerel yönetimlerde demokrasi sadece seçim dönemlerini kapsayan bir katılım olarak algılanmamalıdır. Yerel demokrasi kültürü seçim dönemleri dışında da katılım yollarının açık olması ile gelişebilmektedir. Yerel aktörlerin bilgiye kolay ulaşımı, yerelde katılım alanlarının belirli olması ve toplumsal grupların en üst seviyede karar süreçlerine dâhil edilmesi gibi noktalar yerel yönetimlerde katılımın işlevselliği ve kurumsallaşma derecesi için önemli stratejilerdir (BTKİB, 1993: 31-32).

Katılma ortamını sağlamak, biçimsel katılma olanaklarını sağlamaktan geçmektedir. Türkiye'de yerel düzeyde katılım örnekleri incelediğinde, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile yapılan düzenlemede, il özel yönetimi karar organının seçimle iş başına getirildiği görülmektedir. Bu kapsamda İl Genel Meclisi üyeleri halk tarafından seçilmekte, meclis başkanının da meclis içinden seçilmesi öngörülerek demokratikleşme yolunda adımlar atılmaya çalışılmaktadır. Sosyal, ekonomik, kültürel vb. açılardan yerel yönetimler içinde daha ağırlıklı birimler olan belediyeler ile ilgili olarak ise kurulma, sınırların kesinleşmesi, birleşme ve katılma gibi çeşitli konularda halkın katılımı öngörülmektedir. Yine, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. maddesi ile herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisi sayılmış, belde halkının belediyenin aldığı kararlara ve sunduğu hizmetlere katılabileceği, faaliyetler hakkında bilgilendirileceği vurgulanarak yerel demokrasi ilkelerine uygun adımlar atılmıştır.

1394

Katılım çerçevesinde çeşitli yolların hayata geçirildiği bir yerel yönetim anlayışı, şeffaf ve halkın denetimine açık bir yerel yönetim sistemini amaçlamaktadır. Belediyeler başta olmak üzere yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi noktasında her türlü yerel aktörün söz sahibi olabileceği dayanışmacı modeller izlenmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, temsil, çok aktörlü bir yönetim yapısı gibi yerel demokrasinin ilkelerini hayata geçirebilecek olan kent konseyleri, halk kurultayları gibi kurum ve yapıların varlığı yerel demokrasinin uygulama alanları için örnekleri oluşturmaktadır.

2.1.1. Kent Konseyleri

Demokratikleşme sürecinde kent konseyleri önemli bir etkileşim alanı olarak görülmektedir. Kent konseyleri Yerel Gündem 21 programının Türkiye'ye getirdiği en önemli yeniliklerden biri olmuştur (Emrealp, 2010: 5). Kent halkının yönetime katılması konusunda 1980li yıllarla birlikte çeşitli örneklerle rastlanmakla birlikte kent konseylerinin yaygın hale gelmesi, ülkemizle varılan anlaşma sonucu Birleşmiş Milletler'in önderliğinde 1997 yılında gerçekleştirilen Yerel Gündem 21 çalışmalarıyla olmuştur (Coşkun, 2007: 100). Yerel düzeyde katılımın ve yerel demokrasinin uygulamadaki önemli araçlarından biri sayılan Yerel Gündem 21 girişimleri, Türkiye'de hayata geçirilmeye başlandığı 1997 yılından beri sürdürülebilir kalkınmanın yerelleştirilmesi amacını taşımaktadır (Demir, 2010: 32).

Kent konseyleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesinde öngörülmüş olan demokrasi ve katılım olgusunu işlevsel hale getirmeye çalışan bir oluşumdur. Aksu'ya göre kent konseyleri yerel toplumu temsil eden bütün güç odaklarını, söz hakkı bulunan bütün toplum kesimlerini bir araya getiren özgün ve bilimsel bir düşünce ve stratejik planlama platformu olarak düşünülmüştür (Aksu, 2008: 44). Kent konseyleri yerelde bir vizyon belirlenmesi açısından ortak bir düşünce oluşturarak yönlendirici bir işlev üstlenmektedir. Söz konusu bölgede meydana gelen problemlerin çözümü noktasında hemşehrilik hukuku etrafında birleşmeyi sağlayan kent konseyleri, bu fonksiyonları hayata geçirirken sürdürülebilir kalkınma amacını ön planda tutan demokratik yapılardır (Özdemir, 2011: 31). Kanun ile birlikte kent konseylerine uygulamada önemli görevler verilmiştir. Kent konseylerinin katılımcıları arasında belediyeler, üniversiteler, kamu kurumları, vakıf ve dernekler gibi toplumun çeşitli kesimlerine dayanan birimler sıralanmıştır. Bu derece geniş bir tabana sahip olmasından dolayı kent konseylerinin, halkın yönetime sürekli bir şekilde katılımının sağlanması noktasında fırsata dönüştürülmesi gerekmektedir (Özdemir, 2011: 33). Kentteki tüm toplum kesimlerini bir araya getirme gücü olan kent konseyleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Kent Konseyleri" başlıklı 76. Maddesinde de belirtildiği gibi, hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, hesap sorma ve hesap verme, katılım gibi yerinden yönetim ilkelerini aynı zamanda yerel demokrasi ilkelerini uygulamaya aktarmaya çalışmaktadır.

Kent konseylerinde mutabakata varılan görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınması katılımın boyutlarını ortaya koyabilecek örneklerdendir. Fakat Emrealp'e göre bu noktada belirtilmesi gereken husus, kent konseyi tarafından uzlaşılan kararların, görüşlerin meclis için bağlayıcı olmaktan ziyade öneri niteliği taşıması ve uygulama mecburiyeti getirmemesi etkinlik açısından problemler yaratmaktadır. Katılım sağlayan üyeler üzerinde de olumsuz bir izlenim yaratan bu husus belirlenen amaçlara ulaşmada güçlükler yaratabilmektedir (Emrealp, 2010: 12). Genel anlamda belediyeler mali konular ve kentsel planlar gibi temel alanlara dair başlıklarda katılımı sınırlandırma yönünde bir tavır sergilemektedirler. (Emrealp, 2005: 68). Ayrıca kent konseyi kararlarının gündeme alınması hususunda görüşülüp görüşülmediğine yönelik bir denetim yetkisinin kent konseylerine verilmemiş olması ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda kent konseyi kararlarının görüşülmesinin belediye meclisi görevleri içinde yer almayışı sayılabilecek eksikliklerdendir (Özdemir, 2011). Yine, 5393 sayılı kanunda kent konseyleri ile ilgili olarak belirli bir tanıma yer verilmemekle birlikte çalışma süreç ve yönetimlerini içeren açık bir bilgilendirme yapılmamıştır. Kent konseylerine ilişkin söz konusu düzenlemelerin, usul ve esasların İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenecek bir yönetmelik aracılığıyla çerçevesinin çizileceği belirtilmiştir.¹

Diğer taraftan kent konseylerine yönetici elitin katılım konusundaki isteksizliği, katılımı toplumdaki tüm birey ve çıkarların temsilinde güçlük, halkın katılım ve motivasyon konusunda eksikliği ve isteksizliği, kent konseylerinin danışma rolü ile sınırlı kalması sonucunda katılımın yapacağı etkinin yeterli olmayacağı düşüncesiyle gelişen ilgisizlik gibi sorunlar halen kent konseylerinin kendilerinden beklenen potansiyel faydaları gösterememesinin nedenleri olarak görülmektedir (Demirci, 2010: 144-145).

¹ 08.10.2006 tarih ve 26313 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kent Konseyi Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

2.1.2. E-Devlet/E-Belediye Uygulamaları

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin çağımızı dönüştürmesiyle internet her alanda etkili bir araç haline gelmiştir. Pek çok hizmet sektöründe karşımıza çıkan mobil uygulamalar, kamu yönetiminde de vatandaşa fayda sağlamak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Devletler kamu düzeninde hizmetleri kolaylaştırmak ve daha verimli bir yapı içinde vatandaşa sunmak amaçlı söz konusu teknolojilere başvurmayı son yüzyılda artırmışlardır (Parlak ve Sobacı, 2005: 226). Bu bağlamda ulusal düzeyde halkın hizmetine sunulan e-devlet; yerel yönetimler çapında ise geliştirilen e-belediye uygulamaları günümüzde yönetim ağında önemli bir yere sahiptir.

E-devlet, kamu yönetiminde istifade edilen birçok pratik ve yönetsel uygulamanın bilgi ve iletişim teknolojileriyle elektronik ortamda sunulması hizmetidir (Şahin, 2007: 163). Bunlar, uzun yıllardır süren klasik kamu faaliyetlerinin pek çoğunda daha hızlı ve verimli olmak amacıyla internet üzerinden günün her saati vatandaşa ulaşabilen uygulamalardır. E-devlet servisleri, hizmetlerin halka erişmesini sağlarken devleti şeffaflandırmakta ve toplumun tüm kademelerindeki vatandaşları yönetime dâhil ederek daha demokratik bir yapı ile karşımıza çıkmaktadır. Mobil uygulamaların kamu düzeyinde gerçekleştirilmesi beraberinde zamandan kazanım, mali tasarruf, yerinden bilgi erişimi, vatandaş ile devlet arasında artan güven duygusu gibi çeşitli olanaklar sağlamaktadır (Peker, 2015: 173-4).

E-devlet uygulamalarını yerel yönetimler düzeyinde gerçekleştiren bir diğer hizmet ise e-belediyeciliktir. Online kamu hizmetlerinin yerele indirildiği e-belediye uygulamaları, temelde e-devlet düşüncesi ile benzer amaçlara sahiptir. Hizmetlerin bölgesel olarak etkinlik ve verimliliğinin artırılması, merkezi devlet aygıtları ile eş zamanlı yönetim ağının geliştirilmesi ile yerel halkın yönetimde daha aktif rol oynaması bu hedeflerden birkaçı olarak sayılabilir (Şahin, 2007: 167). İnternet kullanımının yerel düzeyde yaygınlaşmasının, yerel yönetimlerin halka en yakın idari sistem olmasından ötürü, demokrasiyi pekiştirdiği görülebilir.

Mobil faaliyetlerin yerel demokrasiye sağladığı katkıların başında bireyler ve kendi belirledikleri yönetim arasında güçlenen ilişki gelmektedir (Yıldırım ve Öner, 2004: 53). E-belediye uygulamaları ile her birey eşit biçimde sunulan hizmetlerden faydalanırken, aynı zamanda yerel yönetimlerin işleyişi hakkında bilgiye ulaşabilmektedir. Kentlerle ilgili olarak trafik ve yol yönlendirmeleri, aboneliklerde ve ödemelerde hız kazanımı, imar durumu hakkında bilgiye kolay erişimin sağlanması, belediye meclis kararlarının ilan edilmesi gibi hususlar; yerel halkın yönetimdeki etkinliğini teşvik etmektedir.

E-belediyeciliğin faydalarının tam anlamıyla ortaya çıkması, yerel yönetimlerde standartlaşma, güvenlik, gizlilik, kaynak temini, altyapının oluşturulması gibi çeşitli faktörlere bağlıdır (Acılar, 2012: 134). Bu noktada bilişim teknolojilerinin kurulum aşamasında yüksek maliyetler içerdiği gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Belediyelerin tanıtımdan çok faal işlemlere yer vermesini amaçlayan e-belediyecilik sistemi, e-dönüşümün bir parçasıdır (Negiz ve Saraçbaşı, 2012: 44). Söz konusu dönüşümün, yerel demokrasiyi bütünüyle destekleyen bir araç olarak sunulması ise belediyelerin bu uygulamalara yaptığı kaynak aktarımıyla doğrudan ilişkilidir.

2.1.3. Diğer Örnekler

Yerel düzeyde katılım ve ortaklık temelinde şekillenen bir yapıyı ön plana alan Yerel Gündem 21 uygulamaları ile demokratik katılımın yerel düzeyde sağlanması ve

halkın bu konuda bilinçlendirilmesi önemli amaçlar arasında yer almıştır. Bu kapsamda yerel demokrasi adına “Semt Danışma Merkezleri”, “Mahalle Kurulları”, “Halk Kurultayları” gibi çeşitli uygulama örnekleri hayata geçirilmiştir.

Demokratik katılım yöntemlerinden biri olarak düşünülen Semt Danışma Merkezleri (SEDAM), uygulamaya bakıldığında belediyelerin mahalle bürosu olarak şekillendiği görülmektedir. Çeşitli hizmetlerin küçük ölçekte sunulması diğer bir deyişle halka yakınlık, belediye ve halk arasında karşılıklı iletişime olanak sağlaması gibi unsurlar bu merkezlerin çekim alanını oluşturmaktadır (Yalçındağ, 1996: 144-145). Aile planlaması danışmanlığı, ev ekonomisi, özürülülerin eğitimi, gönüllü avukatlık, genel sağlık gibi çok çeşitli alanları kapsayan etkinlikler, kamuoyu yoklaması sonucunda halkın istekleri doğrultusunda hizmete sunulmaktadır (Yalçındağ, 1998: 56). Merkez bünyesinde yönetim işlevi danışmanlar, belediye halkla ilişkiler birimi elemanları ve muhtarların işbirliği ile yürütülmektedir. Yerel halkın isteklerinin belediyelere iletilmesi noktasında aracı görevi gören SEDAM’ların ihtiyaç duydukları araç, gereç gibi donanımlar kurulduğu bölgedeki sivil toplum kuruluşlarının desteği ile sağlanmaktadır. Merkez kapsamında gerçekleştirilen etkinlikler ise gönüllü kuruluşlar tarafından mali olarak desteklenmektedir (Yalçındağ, 1998: 56). Bu kapsamda Bursa Büyükşehir Belediyesi Semt Danışma Merkezlerini uygulamaya geçiren yerel yönetimlere örnek verilebilmektedir. Bursa çerçevesinde uygulama, birkaç mahallenin ortak merkezi niteliğinde olan ve söz konusu mahallelerin sorunlarının mahalleli tarafından tespit edildiği ve çözümünün yine mahalleli tarafından sağlandığı bir yapı olarak tasarlanmıştır (Tosun, Keskin ve Selimoğlu, 2016: 100). 1994 yılında yapılan çalışmalar sonucunda örnekleri hayata geçirilen uygulama, yerel demokrasinin ilkeleri için elverişli bir yaşam alanı oluşturmasına rağmen geniş kapsamlı bir uygulama şeklinde varlığını sürdürememiştir.

Kent yaşamının en temel toplumsal birimi olan mahalleler, halkın aktif şekilde yönetime katılımını sağlayarak yöneticileri denetlemesi, idari işlem ve uygulamalara karşı örgütlü bir biçimde hareket etmesine verdiği destekten ötürü yerel demokraside büyük önem taşımaktadır (Yalçındağ, 1998: 51). Mahallelerde temsil mekanizmasının başrolünde muhtar yer alsa da mahalle bireylerinin bir araya gelerek oluşturduğu kurullar, muhtarın da görüşlerine başvurduğu mecralardan biridir. Mahalle kurulları, demokratikleşme fikrinin tabana yayılmasını amaçlayan, halkın mahalle yönetimi hakkında doğrudan katılımını öneren bir uygulama olarak önerilmiştir (Çukurçayır, 2011: 166). Mahalle kurulları, yerel hizmetlerin yürürlüğünü kontrol etme, yeni çalışmalarla ilgili önerilerde bulunma, gerçekleştirilen faaliyetler hakkında mahallelinin görüşlerini yetkili makamlara aktarma gibi yapıcı misyon üstlenebilirler. Bu bağlamda, sahip olduğu bu girişimci ruh ile mahalle kurullarının, yerel demokrasinin başarıyla temin edilmesinde, çekirdek bir kurum olduğu kanaatine varılabilir.

Türkiye’de uygulanan bir başka yerel yönetim aracı ise halk kurultaylarıdır. İlki büyükşehir belediyelerince başlatılan halk kurultayları, yerel hizmetlerle ilgili halkın bilgilendirilmesi amacıyla yılda bir kez düzenlenen toplantılardır (Çukurçayır, 2011: 164). Halkın temsilcileri ile belediye arasında etkileşim sağlama amacı olarak faaliyet gösteren halk kurultayları, parti ayrımı yapmaksızın, her türlü vatandaşın katılımını öngörür (Şinik, 2009: 9). Halk kurultaylarını yerel demokrasi açısından kritik kılacak husus, işte bu noktada karşımıza çıkar. Kurultaylar her kesimden insanın katılımıyla

ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerinden faydalanılmasıyla önem kazanmıştır. Ancak, dilek ve taleplerin aktarılmasında araç olabilecek bu mecraların, halk tarafından yeterli ilgiyi görmediği kurultay düzenleyicileri tarafından aktarılmıştır (Yıldırım, 2014: 82). Bu noktada yerel demokrasinin başarıya ulaşmasında yerel yönetimi sağlayan kurum ve kuruluşlar kadar halkın da aktif biçimde adım atmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yerel halkın taşıdığı kentlilik bilinci yerel demokrasi araçlarının kabulünde ve faal olmasında önemli bir kriterdir.

2.2. Yerel Demokrasinin Geliştirilmesi Noktasında Öneriler

Kent konseyleri, e-belediye uygulamaları gibi pratikler, yerel yönetimler ve demokrasi ilişkisinin gelişmesine, katılım, açıklık, hesap verebilirlik gibi noktalarda önemli katkılar sunmuştur. Ancak yapılan çalışmaların, yerel demokrasi bağlamında yeterli işlevselliği kazanmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda bahsi geçen uygulamaların daha demokratik hale getirilmesi ve verimliliğinin artırılması yönünde çeşitli öneriler getirilmesi faydalı olacaktır.

Yerel Gündem 21 kararları doğrultusunda hayata geçirilmeye başlanan Kent Konseyleri yerel demokrasi adına katılımı kurumsallaştıran bir mekanizma özelliği taşımaktadır. Yereldeki hemen hemen bütün aktörlerin katılımının öngörüldüğü kent konseylerinin amaca hizmet etmesi doğrultusunda öncelikli ele alınması gereken konu mekanizmanın “danışma” işlevinden öteye taşınması olmalıdır. Bu kapsamda Belediye Kanunu ve Kent Konseyi Yönetmeliği’nde, kent konseylerinin kararlarını yerel yönetimler için dikkate alınır hale getirecek düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Yine kent konseylerinin, belediyelerin ve özel idarelerin yakın ve orta vade de takip edecekleri yol haritasını ve amaçlarını belirleyen temel argümanlardan sayılan stratejik planlarının hazırlanmasında ve yürütülmesinde dolayısıyla stratejik plan çalışmalarında etkin olarak rol almaları önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

Türkiye genelinde kent konseylerinin yapısal ve işlevsellik noktasında yeterli seviyede bilgi ve deneyim sahibi olamaması, belediye başkanlarının kişisel değerlendirmeleri altında şekil almalarına sebep olabilmektedir. Bu durum, kurumsal olarak objektif bir kent konseyi örgütlenmesinin önüne geçmektedir. Bu kapsamda çözüm adına misyon belirleme noktasında ortaklaşa bir çerçeve belirlenmesi ve bu misyonu iyi uygulama örneklerine paralel yapılanmalar şeklinde yerine getirmelerine katkı sağlayacak yönde Kent Konseyi Yönetmeliği’nde gerekli düzenleme ve değişikliklerin yapılması sağlanmalıdır (Özdemir, 2011: 44). Ayrıca kent konseyini oluşturan üyelerin sürece hâkim, temsil kabiliyeti olan, kent konseyi misyonuna yönelik ilgili, istekli ve kent konseyinin görev alanlarına yönelik gerekli eğitimi almış kişiler olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra üyelerin kent konseyi bünyesinde oluşturulmuş çalışma gruplarında ve meclislerde de aktif rol alması yerel demokrasi ilkelerinin gerçekleştirilmesine hizmet edecektir.

Halkın kenti ilgilendiren konularda ilgi ve istekleri de katılım süreçleri için önem arz etmektedir. Bu kapsamda yerel halkın, kentlilik ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi gerekmektedir. Zira bu bilinç eksikliği, yerel yönetimlerin hayata geçirdiği uygulamaların denetlenmesini ve söz konusu çalışmaların tartışılmasını zorlaştırmaktadır. Katılım eksikliğinin önemli bir nedeni olan bilinç eksikliğinin giderilmesi noktasında yurttaş girişimleri özendirilmelidir. Bu kapsamda mahalle düzeyinde gerçekleştirilecek olan Semt Danışma Merkezleri, Mahalle Kurulları gibi örgütlenmeler faydalı olacaktır. Yine belediyelerce hazırlanan projelerde halkın

oylama ile katılımının sağlanması, bireylerin etkin ve verimli demokrasi için gerekli özellikleri taşımasına fayda sağlayacaktır.

Yine, E-devlet ve e-belediye uygulamaları, ulusal ve yerel anlamda demokrasinin tesisinde önemli bir girişim olsa da mevcut haliyle yeterli etkinliği sağlayamadığı görülmektedir. Buna birden çok etmenin sebep olduğu anlaşılabilir. En kritik nokta finansman eksikliğidir. Yazılım ve donanım maliyetlerinin yüksek olması, online faaliyetlerde belediyelerin gerekli finansal desteği sağlayamamasına sebep olmaktadır. Finansal yönden yetersiz olması beraberinde pek çok sorunu getirmekte, hatta bu durum e-devlet ve e-belediye uygulamalarını zaman zaman tıkanma noktasına vardırılmaktadır. Gelişmiş bölgelerdeki bilgisayarlaşma paydasının küçük ölçekli yerlere göre daha geniş olduğu bilinmektedir. Bilgisayarlaşmanın günden güne arttığı düşünülürse, belediyeçilik işlemlerinin mobil olarak sağlanması hususu her kamu kuruluşunda aynı değildir. Bunun yanı sıra e-devlet ve e-belediye uygulamalarına kamu kurumları nezdinde önem verilmesi kadar, vatandaşların da bu faaliyetlerden yararlanmaları noktasında yeterli ilgi ve bilgi düzeyine sahip olmaları göz önünde bulundurulmaktadır. Halk arasında işlemleri geleneksel olarak alışılmış yollarla yapmak, mobil hizmetlerin önündeki toplumsal bir engel olarak karşımıza çıkabilir (Acılar, 2012: 135-136).

Kamu hizmetlerinin mobil alana transferiyle gerçekleşecek olan e-dönüşüm, vatandaşların bu alanlarda eğitilmesi ve akabinde aktif hale gelmesi ile mümkündür (Negiz ve Saraçbaşı, 2012: 44-45). O halde, vatandaşların internet üzerinden yapacakları resmi işlemler hakkında güvenilir bir bilinç kazanmasında; kamu kurumlarının ve özelde belediyelerin teknik olarak karmaşık sistemlerden ziyade herkes tarafından kolayca kullanılabilir otomasyon sistemi oluşturmaları, yapılan işlemlerin ardından kare kodlu çıktılar verilmesi gibi esaslar önem kazanır. Kamu hizmetlerine vatandaşların daha güvenilir ve daha pratik yollarla ulaşması, mobil uygulama sayılarının artırılmasıyla da yakından ilişkilidir. Bu noktada, e-devlet ve e-belediye uygulama alanlarının genişletilip; internet üzerinden ödeme yapma, online evrak takibi sistemi kurma gibi ek faaliyetler sağlanması yerel demokrasinin güçlenmesi hususunda önerilebilir. Zira hâlihazırda e-hizmetlerin yaygınlaşmaması büyükşehir belediyelerinin dışında çok sığ kalmış, kimi belediyeler internet sitelerini sadece genel bilgi amaçlı kullanmanın ötesine geçememiştir. Bu doğrultuda, merkezi devlet tarafından büyükşehir belediyeleri ve diğer belediyeler üzerinde standart bir mobil altyapı sistemi oluşturulması, e-belediyeçiliğin yaygınlaşmasında ve vatandaşın geleneksel yöntemlerden sıyrılmasında faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kimi mahallelerde ihtiyar heyetinden oluşan, kimi yerlerde ise mahalle meclisi içinden muhtara yardımcı olmak üzere 2-3 kişiden meydana gelen mahalle kurulları, yerel demokrasi araçlarından bir diğeridir (Yalçındağ: 1998: 53). Mahallenin yerel yönetimlerde en küçük yönetim birimi olması, mahalle kurullarını yerel demokrasi bağlamında kritikleştirse de, bu kurulların her mahallede standardize edilmemiş yapısından ötürü etkinliğini yeterince gösteremediği bilinmektedir. Bu noktada mahallelerde muhtarların belirlenmesiyle, mahallede etkinliğine inanılan kişilerden (bunlar esnaf gibi mahalle sakinleri ile sürekli etkileşimde olan kişiler olabilir) oluşan heyetle haftalık ya da aylık toplantılar düzenlenmesi; mahalle ile ilgili eksiklik, dilek ve şikâyetlerin yetkili makamlara daha hızla ulaşmasını ve alınan kararların sakinlerin bilgisine sunulmasına yardımcı olacaktır.

Halk kurultayları taşıdığı kapsayıcı atmosfer ile yerel demokrasinin sağlanmasında önemli bir işleve sahiptir. 1990'larda Ankara Büyükşehir Belediyesi'nce düzenlenen bu kurultaylar, vatandaşların doğrudan katılımıyla yönetime ulaşabildikleri bir mecra olma amacı güderken, yeterli talebi görmediği gerçeği ortaya çıkmıştır. Bu durumda, bahsi geçen kurultaylarda halkın teşviki yönetim mekanizmasının, toplumdan gelen talepleri değerlendirmesi ile doğru orantılı görülebilir (Şinik, 2009:9). Zira şikâyet ve isteklerin bu kurultaylar sonrasında çözümü için belediyeler tarafından işlem başlatılması, yerel halkın bu tür toplantılara olan ilgisini artıracaktır. Bunun yanı sıra, kurultaylar gibi yılda bir ya da iki defa düzenlenen toplantılar dışında, halkın belediye başkanına direkt ulaşabileceği halk günleri organize edilebilir. Yöneticilerle irtibata geçmenin yarattığı zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, umuma açık yerlerde belediye başkanı ile yapılacak halk günleri yerel demokrasiye katkı sunacaktır.

Sonuç

Yerel yönetimlerdeki doğrudan halka ulaşma, bölge halkı adına faaliyetler yürütme gibi esaslar, demokrasinin yerel idarecilikle ilişkisini kaçınılmaz kılmıştır. Yerel demokrasi kavram olarak çok eskiye dayanmasa da, demokrasinin ilk ortaya çıktığı zamanda doğrudan şekliyle yerel bir düzeyde gerçekleştiği bilinmektedir. Bu bağlamda yerel demokrasi, demokrasi kavramının krize girdiği çağımızda, merkezi devlet yapısının da korunmasında bir anahtar olarak değerlendirilebilir.

Yerel demokrasinin başarıya ulaşmasında, temsilcilerin üstlendiği etkin rol, halka hesap verilebilirlik ve şeffaflık gibi hususların yanı sıra kaynak ve yetki aktarımı ile halkın katılıma yeterli ilgi göstermesi gibi unsurlar ön plana çıkar. Yerel demokrasi temelde devlet ve sivil toplumu da içine alarak, belirli bir bölgede yaşayan halkın karar alma noktasında etkileşim kazanmasını amaçlar. Bunlar ışığında hem yerel yönetimler hem de demokrasinin ortak yanları, yerel demokrasinin ilkelerini oluşturur ve aynı doğrultuda merkezi demokrasinin gelişmesine katkı sağlar. Başta yerel halkın doğrudan katılımını teşvik edecek platformların kurulması, yerel yönetimin denetlenebilir olması, doğrudan demokrasinin mümkün olmadığı durumlarda temsilin en ideal düzeyde gerçekleşmesi, sivil toplum örgütlerinden yararlanma gibi prensipler demokrasinin merkez ile yerel yönetim arasında güçlenmesini ve demokratik yönetimin halka yayılmasını hedefler. Bahsi geçen ilkeler, halkın yerel yönetimdeki etkisini artırıp, yönetime yabancılaşmasının önüne geçerken aynı zamanda yöneticilerin yerel halk nezdinde hesap verilebilirliğini garanti altına alır. Yerel demokrasinin ilkeleri ve nitelikleri ise çeşitli kurumlar ve mekanizmalar aracılığı ile hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

Yerel Gündem 21 çalışmaları ile kapsamlı olarak hayatımıza giren Kent Konseyleri başta olmak üzere, mobil uygulamalar ile semt danışma merkezleri, mahalle kurulları, halk kurultayları gibi hizmetler, yerel demokrasi konseptini pekiştirmiştir. Yerel demokrasinin başarıya ulaşmasında, katılım boyutunun önemli bir kriter olması bu uygulamaların ne derece başarı sağladığıyla da yakından ilgilidir. Zira görüldüğü üzere, yerel yönetimlerde demokrasi, halkın sandığa gitmesinden çok daha fazlası anlamına gelir. Belediye meclislerini yönlendirici niteliğe sahip kent konseyleri, barındırdığı çok çeşitli gruplarla yerel yönetimde demokratikleşmeye büyük katkı sunmuşlardır. E-belediye gibi mobil hizmetler ise yönetim ağını internet ortamında aktifleştirerek hız ve verimliliği artırmak ve tüm halka eşit koşullarda ulaşmayı amaçlayan bir yerel demokrasi aracı olarak karşımıza çıkar. Diğer yanda,

semt danışma merkezleri, mahalle kurulları, halk kurultayları gibi yerel halkın bizzat katılımı ile gerçekleşen ve karar alma sürecine doğrudan etki etmeyi amaçlayan uygulamalar yer almaktadır. Tüm bu somut faaliyetler temelde yerel demokrasinin güçlenmesine hizmet etse de yetersiz kaldıkları durumlar olduğu yerel düzeyde gözlemlenmektedir. İşte bu noktada, mevcut yapıların iyileştirilmesi, söz konusu uygulamaların etkinlik alanının genişlemesi ve yeni hizmetlerin açığa çıkarılması, sunulmuş olan öneriler ışığında gerçekleştirilecek özverili ve kapsamlı çalışmalara bağlı olacaktır.

21. yüzyılda yerel demokrasi, merkezi demokrasinin güçlenmesinde ve etkisi gittikçe artan yerel yönetim ağının yayılmasında kritik bir kavram olmuştur. Demokrasinin aşağıdan yukarıya, yerelden merkeze doğru kazandığı ivmede söz konusu kritik konunun korunması yerel demokrasinin geliştirilmesine bağlıdır. Bu nedenle demokrasinin yerel yönetimlerde sürdürülmesi adına gerekli şartlar sağlanmalı, bunu sağlayacak hizmetlerin yaygınlaşması ve halk nezdinde yönetime katılımı ile ilgili bilgi düzeyinin artırılması gerekmektedir.

Kaynakça

ACILAR, Ali (2012), “Küçük Şehir Belediyelerinde Web-Sitesi ve E-Belediye Kullanımı: Bilecik Belediyesi Örneği”, *DPUJSS Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(32):125-142.

AKSU, H. (2008), “5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Kent Yönetiminde Yeniden Yapılanma”, A. Yılmaz ve Y. Bozkurt (Ed.), *Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi* içinde (s. 35-56), Ankara: Gazi Kitabevi.

AYKAÇ, Burhan (2003) “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Açmazları”, B. Aykaç ve H. Kavruk (Ed.), *Kamu Yönetimi: Seçme Yazılar* içinde (s. 5-20), Ankara: Gazi Kitabevi.

Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (1993), *Türkiye’de Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi*, IULA-EMME Yayını, İstanbul: Kent Basımevi.

COŞKUN Bayram (2007), “Kent Yönetimine Katılım ve Kent Konseyleri”, A. Yılmaz ve Y. Bozkurt (Ed.), *Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi* içinde (s.102-184), Ankara: Gazi Kitabevi.

ÇİTÇİ, Oya (1996), “Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(6): 5-14.

DEMİRCİ, Mustafa (2010), “Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar”, B. Parlak (Yay. Haz.), *Yönetime Halkın Doğrudan Katılımının Sorunları ve Açmazları* içinde (s.136-148), Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

DEMİRCİ, Mustafa (2010), “Katılımcı Demokrasi Açısından Kent Konseyleri: Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 19(1): 21-46.

EMREALP Sadun (2005), *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*, İstanbul: IULA-EMME Yayınları.

EMREALP, Sadun (2010), “Kent Konseylerinin Güçlendirilmesi ve Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizmaları Olarak İşlev Göremelerine Yönelik Eğitim ve

Kapasite Geliştirme Desteği Sağlanması,
http://kentkonseyi.umraniye.bel.tr/userfiles/files/kentkonseyi/kent-konseyleri-
kilavuzu.pdf (11.09.2016).

GÖRMEZ, Kemal (1987), “Mahalli İdareler ve Demokrasi” *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(1-2): 133-138.

GÖRMEZ, Kemal (1989), *Yerel Demokrasi ve Türk Belediyeciliği*, Ankara: Hizmet İş Sendikası Yayınları.

GÖRMEZ, Kemal (1997), *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Ankara: Vadi Yayınları.

GÖRÜN, Mustafa (2006), “Yerel Demokrasi ve Katılım: İzmir, Konya ve Ağrı İl Genel Meclis Üyeleri Üzerinde Bir Araştırma”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2): 159-184.

HİLL, D. M (1974), *Democratic Theory And Local Government*, London.

KALABALIK, H. (2005), *Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku Teori-Uygulama*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

KARAKURT TOSUN Elif, KESKİN E. Battal ve Emel SELİMOĞLU (2016), “Bursa Kent Konseyi’nin Bilinirliğinin Araştırılması”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 23(1): 97-112.

KELEŞ, Ruşen (2000), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, 4. Basım, İstanbul: Cem Yayınevi.

NEGİZ, Nilüfer ve SARAÇBAŞI, Yasemin (2012), “Demokratik Yönetişim Sağlanmasında E-Belediye ve Uygulamaları: Akdeniz Bölgesi Örneği”, *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, 7(1):42-52.

ÖZDEMİR, A. Tamer (2011), “Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri”, *Sayıştay Dergisi*, (83): 31-56.

PARLAK, Bekir ve SOBACI, Zahid, (2005), *Kurum ve Uygulamalarda Kamu Yönetimi*, Bursa: Alfa Yayınevi.

PARLAK, Bekir (2011), *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, Bursa: MKM Yayıncılık.

PEKER, Kadir (2015), “Yerel Yönetimlerde E-Belediyecilik Uygulamaları ve Mobil Uygulamalara Verilen Önem: İstanbul Örneği”, *Digital Life Environment Kongresi* (4-6 Mayıs), İstanbul.

PUSTU, Yusuf (2005), “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, *Sayıştay Dergisi*, (57): 121-134.

SEZER UYSAL, Birkan (1996), “Yerel Yönetimler ve Halkla İlişkiler”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(6): 59-67.

ŞAHİN, Ali (2007), “Türkiye’de E-Belediye Uygulamaları ve Konya Örneği”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (29): 2161-189.

ŞİNİK, Bilal (2009), “Türkiye’de Yerel Katılım: Fransa ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, (18)3: 1-22.

TEKELİ, İlhan (1983), “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 16(2): 3-22.

TEKELİ, İlhan (1993), “Democracy in Local Administration and Development of Municipalities in Turkey”, *Amme İdaresi Dergisi*, TODAİE, Cilt: 2(6): 22-52.

TOPRAK, Zerrin (2014), *Yerel Yönetimler*, Ankara: Siyasal Kitapevi.

ÜSKÜL, Zafer (1993), “Yeni Bir Demokrasi Arayışı: Yerel Demokrasi”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt: 10: 333-344.

YALÇINDAĞ, Selçuk (1996), *Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri*, Ankara: TODAİE Yayınları.

YALÇINDAĞ, Selçuk (1998), “Yerel Demokrasinin Örgütlenmesi ve Yerinden Yönetimin Geliştirilmesi Açısından Muhtarlık Kurumu”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 7(3): 37-56.

YAYLI, Hasan ve PUSTU, Yusuf (2008), “Yerel Demokrasinin İlkeleri”, *Karadeniz Araştırmaları Merkezi*, (16): 133-153.

YILDIRIM, Selahattin (1993), *Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavramlar Yaklaşımlar*, İstanbul: IULA-EMME Yayınları.

YILDIRIM, Ferzan (2002), “Yerel Demokrasi ve Kentteki Gençlik” *Gençlik ve Kent Yönetimi*, İstanbul: De-Ki Yayınları.

YILDIRIM, Arzu (2014), “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Uygulanabilirliği ve Yerel Gündem 21 Örneği Üzerinden Bir İnceleme”, *ANEMON Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2)1: 75-96.

YILDIRIM, Uğur ve ÖNER, Şerif (2004), “Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel Yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden Yararlanma: Türkiye’de E-Belediye Uygulamaları”, *The Turkish Online Journal of Educational Techonology*, 3(1): 49-60.